

**МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ**

**INTERNATIONAL RELATIONS,
SOCIAL COMMUNICATIONS,
AND REGIONAL STUDIES**

EMPIRIO

SCIENTIFIC JOURNAL

EMPIRIO 1, № 2 (2024)

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.2.65-75>
УДК 355.48:327.56

Марія Мовчан

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
<https://orcid.org/0009-0005-2451-1360>

Ірина Зайченко

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
<https://orcid.org/0000-0002-7916-0490>

Микола Бондаренко

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
<https://orcid.org/0009-0009-3968-3420>

Роман Ковальчук

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
<https://orcid.org/0009-0008-0473-6791>

МОДЕЛЬ АНАЛІЗУ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ І ПОЛІТИЧНІ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ

На основі досліджених політичних практик управління конфліктами в Хорватії, Північній Ірландії та Республіці Молдова запропоновано авторську модель аналізу сучасних збройних конфліктів у світі. Виокремлено критичні умови для вирішення збройних конфліктів, серед яких: вирішення безпекових питань, консенсус щодо мирного плану, залучення груп меншин до переговорів, створення інклюзивних політичних інститутів, сприяння сталому економічному розвитку, а також посилення ролі міжнародних організацій у посередництві та моніторингу мирних угод. Ця модель прагне інтегрувати політичні, економічні та соціальні аспекти з метою забезпечення комплексного розуміння чинників, які впливають на управління та вирішення збройних конфліктів.

У порівнянні конфліктів у Хорватії, Північній Ірландії та Республіці Молдова було враховано унікальні історичні особливості кожного випадку та виявлений подібний об'єкт. Порівняння дало змогу виокремити основні етапи аналізу, які полягають у формуванні відповідної історичної довідки, поясненні особливостей конфлікту, проведенні івент-аналізу, дослідженні основних етапів ескалації та сучасного стану конфлікту, визначенні особливостей його врегулювання, а також характеристики політики управління постконфліктними територіями.

© Марія Мовчан, Ірина Зайченко, Микола Бондаренко, Роман Ковальчук, 2024

© Національний університет «Києво-Могилянська академія» (засновник і видавець), 2024

Показано, як місцеві та міжнародні процеси взаємодіють для збереження або пом'якшення конфліктів, запропоновано порівняльний аналіз різних підходів та їхньої ефективності в різних контекстах. Отже, модель враховує унікальні особливості збройних конфліктів прикордонних територій та практик управління ними, поєднуючи безпекові, економічні, соціальні та політичні чинники, важливі для розуміння виникнення конфліктів, їхніх наслідків та шляхів регулювання.

Ця модель може бути використана для поглиблення вивчення та вдосконалення політики врегулювання конфліктів, а також створення стратегій запобігання та постконфліктного відновлення.

Ключові слова: збройний конфлікт, прикордонні території, управління конфліктом, Україна, Придністров'я, Хорватія, Північна Ірландія.

У щорічному виданні Міжнародного економічного форуму «*The Global Risks Report 2024*» міжнародні збройні конфлікти посіли п'яту позицію в першій десятці прогнозованих глобальних ризиків на майбутні два роки¹. За інформацією *Bloomberg*, загалом на сьогодні у світі 183 регіональні збройні конфлікти. Російсько-український конфлікт залишається в десятці найгостріших, зокрема через загрозу ядерній безпеці всього світу і використання російською стороною ядерного шантажу та перетворення Чорнобильської АЕС (під час окупації частини Київської області в лютому – березні 2022 р.) і Запорізької АЕС, захопленої російськими військами на початку березня 2022 р., на т. зв. «брудну бомбу». Географія інших збройних конфліктів міжнародного і неміжнародного типу зосереджена в країнах Африки, на Близькому Сході та в Південній (Латинській) Америці. Це наштовхує на думку про постколоніальні наслідки причин виникнення цих конфліктів.

З іншого кута зору, реальна політична практика відбувається всупереч декларованим міжнародною спільнотою цілям сталого розвитку. І це свідчить на користь аргументу про інституційну неспроможність, неефективність інструментів стримування агресії (санкції, мораторії, політичний бойкот тощо) та безпрецедентність дій учасників конфліктів з точки зору їх потрактування категоріями та нормами міжнародного гуманітарного права. Адже збройні конфлікти по всьому світу є свідченням кризи стримування агресії. Ба більше, створюючи виклики для національних і регіональних економік, формуючи проблеми гуманітарного, екологічного, демографічного штибу, збройні конфлікти в сучасному світі виявили та актуалізували низку прорахунків у «замороженні конфліктів» як способі їх вирішення, особливо коли йдеться про території пограниччя і прикордонні конфлікти. Тож наведені вище тези свідчать на користь потреби переглянути підходи до аналізу збройних конфліктів з метою напрацювання справді ефективних політик управління постконфліктними територіями для унеможливлення ескалації в майбутньому.

Мета статті – узагальнюючи політичні практики управління збройними конфліктами на прикордонних територіях (на прикладі Хорватії, Північної Ірландії та Придністров'я), запропонувати модель аналізу збройних конфліктів, виокремивши перебіг і сучасний стан названих конфліктів.

У політичній науці дослідження збройних конфліктів є порівняно новим, як, власне, і виокремлення в західній політичній науці конфліктології як напрямку. Зокрема, після розпаду СРСР, що ознаменував припинення «холодної війни» та перехід до постбіполярної парадигми міжнародних відносин, підходи до осмислення політичних конфліктів розділилися. Френсіс Фукуяма у праці «Кінець історії» стверджував, що в умовах багатополарності не буде протиборства та війн². Натомість представник неінституціоналізму Йоган Гальтунг у роботі «Теорії конфлікту» підгрунтую

¹ World Economic Forum, *The Global Risks Report 2024*, 19th Edition, https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf?_gl=1*1sqnc08*_up*MQ.&gclid=Cj0KCCQjw0MexBhD3ARIsAEI3WHKJ7TH1_kB1Uw-19m4Yhvs0eeWCoWoFfXW48UCAW8JIa0AEF1iMHFYaArm_EALw_wcB.

² Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (Penguin, 2020).

фундаментальних конфліктів вважав не інституційне протиборство двох таборів держав, а базові потреби людини – у безпеці, добробуті, свободі та ідентичності³. А отже, на його думку, саме людська природа зумовлює неминучість, складність, тривалість політичних конфліктів, адже вони розгортаються довкола основних цілей – цінностей та інтересів.

Вітчизняні дослідження політичних і, зокрема, збройних конфліктів за самою своєю суттю тяжіють до міждисциплінарності⁴. Серед українських дослідників слід згадати А. Конопляника, Г. Перепелицю, В. Юрківського, Г. Луцишин, В. Михальську⁵. На думку авторів цієї статті, з огляду на те, що Україна сьогодні перебуває в епіцентрі одного з наймасштабніших збройних конфліктів у світі, вітчизняна наука потребує актуальних моделей аналізу та управління пост-конфліктними територіями, що можуть бути напрацьовані, зокрема, в результаті переосмислення вже завершених конфліктів та уніфікації етапів досягнення мирного врегулювання.

Міжнародними збройними конфліктами прийнято вважати зіткнення між збройними силами держав (двома і більше та в межах їхніх територій), у супереч міжнародно-правовій забороні війни як засобу вирішення спорів⁶. Відповідно до норм міжнародного гуманітарного права міжнародним збройним конфліктом може бути оголошена або неоголошена війна; часткова або повна окупація, навіть без збройного опору; збройний конфлікт, у якому народи ведуть боротьбу проти колоніального панування, іноземної окупації та расистських режимів для реалізації свого права на самовизначення.

Типовими формами вирішення збройних конфліктів є: перемога однієї зі сторін (Хорватія – Сербія); компроміс (часткове досягнення цілей кожною зі сторін) – наприклад, Північна Ірландія; замороження конфлікту (гарячі фази змінюються періодами переговорної активності, що не завершується підписанням мирного договору, конфлікт загострюється і перетікає в гарячу фазу). Політична практика дає змогу виокремити базові ознаки вирішеного конфлікту, серед яких: припинення бойових дій; відсутність «лінії фронту» і фронту-тилу як таких; скасування воєнного стану; відсутність потреби в миротворчому контингенті тощо. Для повного врегулювання конфлікту статус території бойових дій має бути зафіксований у конституції, при цьому самопроголошені, частково визнані державні утворення тощо свідчать на користь невирішеного конфлікту.

Війна за незалежність Хорватії, також відома як Вітчизняна війна в Хорватії та Великосербська агресія – приклад завершеного (врегульованого) міжнародного збройного конфлікту. Він став безпосереднім наслідком розпаду Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (СФРЮ), який посилювався зростанням націоналізму у 1980-х роках. Цей процес підживлювався сепаратистськими настроями, особливо в південних провінціях Сербії, зокрема в Косово, де репресії проти албанської більшості призвели до конфліктів. Тим часом багатші республіки, як-от Словенія та Хорватія, прагнули більшої автономії та демократизації, а Сербія під керівництвом Слободана Мілошевича наполягала на централізації влади в Белграді.

Сепаратистські прагнення хорватів і словенців стали каталізатором націоналістичних настроїв серед комуністичних лідерів, особливо після приходу до влади С. Мілошевича, який виступав за єдину Югославію під сербським домінуванням. Символічні події, як-от вшанування у 1989 р. битви на Косовому полі (1389 р.), ще більше підіграли цю риторику. Конституційні поправки, прийняті в березні 1989 р., посилювали контроль Сербії над автономними провінціями Косово та Воєводиною, що викликало жорстку реакцію з боку інших югославських республік,

³ Johan Galtung, *Theories of conflict* (Columbia University, 1958).

⁴ Ірина Зайченко, «Міждисциплінарність у дослідженні сучасних збройних конфліктів», *Філософія та політологія в контексті сучасної культури* 16, Спецвипуск (2024): 34–42, <https://doi.org/10.15421/352405>.

⁵ Галина Луцишин, «Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації», *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку* 26 (2014): 128–33. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/810/lucyshyn.pdf>.

⁶ В. М. Денисов, «Війна. Збройний конфлікт міжнародного характеру», у *Великий енциклопедичний юридичний словник*, ред. Ю. С. Шемчушенка (Київ: Юридична думка, 2007), 293–94; *Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни*, 12 серпня 1949, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.

які втратили свою владу в межах федерації. Ця централізація влади в Белграді обурила сусідні республіки, включно з Хорватією, які вимагали реформування югославської федерації для гарантування справедливого представництва та більшої автономії. Проте спроби реформування зазнали невдачі, посилюючи напруження і зрештою призводячи до сецесії Хорватії та початку війни в 1991 р.⁷

Двома ключовими подіями, які стали безпосередньо катализаторами воєнних дій на території Хорватії, стали референдум про незалежність Хорватії, проведений у березні 1991 р., який був сприйнятий сербами як незаконний акт, що загрожує їхньому становищу в Хорватії, а також проголошення незалежності Хорватії в червні того ж року, що спричинило збройні сутички між хорватською поліцією та сербськими силами, підтримуваними Югославською народною армією (ЮНА). Основним чинником ескалації стало прагнення Хорватії до незалежності від Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії та спроба хорватських сербів за підтримки ЮНА залишитися у складі Югославії, де домінували серби⁸.

На початковому етапі конфлікту ЮНА та сербські сили, використовуючи важке озброєння, захопили контроль над значною частиною Хорватії, особливо у східних і центральних регіонах зі значним сербським населенням. Великі міста, як-от Дубровник, було взято в облогу, а Хорватія чинила спротив погано оснащеною армією. У 1992 р. під тиском міжнародного співтовариства ЮНА в основному залишила територію Хорватії. Конфлікт зайшов у глухий кут з лінією припинення вогню, що розділяє хорватські та сербські території, а ООН розгорнула миротворчі сили. Хорватія провела успішні наступальні операції у 1993 і 1994 рр., повернувши собі територію. Посилився міжнародний тиск на Сербію. Операції «Спалах» і «Буря» завдали рішучої поразки сербським військам, повернувши більшу частину хорватської території, а Східна Славонія була мирно реінтегрована до 1998 р.⁹

Другий конфлікт, обраний для аналізу, – конфлікт у Північній Ірландії, відомий у літературі також як «*The Troubles*», що почався у 1960-х і тривав до 1998 р. Конфлікт характеризувався боротьбою двох основних сил: католицької, яку представляли ірландські націоналісти та республіканці, головною метою яких було від'єднання Північної Ірландії від Сполученого Королівства та інтеграція до Республіки Ірландії, та протестантської, де лоялісти та юніоністи навпаки виступали за збереження статус-кво.

Нині в науковому дискурсі немає консенсусу щодо того, який саме інцидент став катализатором для розгортання конфлікту, однак дослідники припускають, що точкою неповернення стали паради навесні 1966 р. на честь п'ятдесятиріччя Великоднього повстання за незалежність Ірландії, а саме 8 березня, коли активісти підірвали колону Нельсона, пам'ятник британському віцеадміралу¹⁰.

П'ятого жовтня 1968 р. відбувся марш протесту на Дюк-стріт у Деррі. Націоналістичні активісти хотіли привернути увагу до дискримінаційної житлової політики, яка призвела до фактичної сегрегації за конфесійною та релігійною ознаками. Марш був заборонений урядом, тому протестувальники зазнали протидії від поліції, ЗМІ зняли кадри, як офіцери б'ють учасників маршу кийками та як зчинився хаос на вулицях¹¹.

До ескалації конфлікту призвів парад у Деррі протестантських лоялістів. Група «Apprentice Boys» запланувала парад на 12 серпня 1969 р. через католицьку частину міста Богсайд. Це викликало триденні сутички, які називають «Битвою за Богсайд». 14 серпня 1969 р., наприкінці «Битви

⁷ United Nations, *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, <https://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts>.

⁸ Candace Archer, "Civil War in Croatia, 1991-1992, and 1995," in *Civil Wars of the World: Major Conflicts since World War II*, eds. Karl DeRouen Jr. and Uk Heo. Vol. 1 (ABC-CLIO, 2007), <https://omnilogos.com/civil-war-croatia-1991-1992-and-1995/>

⁹ Operation Storm: The Battle for Croatia, 1995, ADST, <https://adst.org/2016/08/operation-storm-the-battle-croatia-1995/>

¹⁰ Dave Roos, "How the Troubles Began in Northern Ireland," *History*, August 2, 2023, <https://www.history.com/news/the-troubles-northern-ireland>.

¹¹ Ibid.

за Богсайд», президент Північної Ірландії попросив Велику Британію втрутитися та допомогти відновити мир у країні. Було відправлено британські війська, які мали патрулювати вулиці Північної Ірландії, відтак вони залишаються в країні ще на тридцять років¹².

Наступним етапом ескалації конфлікту є 9 серпня 1971 р., коли британські війська розпочали операцію «Деметріус», яка передбачала арешт та інтернування кожного, кого запідозрять у причетності до Ірландської республіканської армії (ІРА), без суду. Велика Британія хотіла контролювати та стримувати ІРА, яка боролася за націоналістичну справу в Північній Ірландії¹³.

У жовтні 1974 р. націоналістичні та юніоністські партії підписали Саннінгдейльський договір, який мав на меті досягти політичного врегулювання в межах Північної Ірландії, але з участю Ірландської Республіки. Угода передбачала розподіл влади та утворення «Ради Ірландії» – органу, що складається з міністрів Північної Ірландії та Республіки Ірландія, призначеного для заохочення транскордонного співробітництва¹⁴.

У травні 1974 р. було утворено Раду робітників Ольстеру, яка 15 травня розпочала страйк проти договору. Він призвів до відключення в країні світла та води. Ввечері в годину пік 17 травня в Дубліні Ольстерські добровольчі сили, представники сил протестантів, підірвали три бомби, загинули 33 особи, що стало найбільшим за кількістю жертв терактом за весь час конфлікту. Згодом через втому від постійних сутичок після низки невдалих спроб встановити мир у Північній Ірландії 15 листопада 1985 р. було підписано угоду між Сполученим Королівством і Республікою Ірландія, вона надала католицьким націоналістам певні повноваження щодо майбутнього Північної Ірландії. Однак багато лоялістів були незадоволені угодою, оскільки вважали, що вона не дає великої впевненості в тому, що Північна Ірландія залишиться у складі Сполученого Королівства¹⁵.

У липні 1997 р. ІРА відновила дію припинення вогню, а у вересні уряди Великої Британії та Республіки Ірландії і націоналістична партія Шинн Фейн підтримали «принципи Мітчелла», названі на честь їхнього автора, сенатора США Джорджа Мітчелла. Однак частина бойовиків з обох сторін виступила проти перемир'я. Врешті, після трьох десятиліть кровопролиття та політичних заворушень 10 квітня 1998 р. було підписано Угоду Страсної п'ятниці, яка офіційно поклала край «*The Troubles*» у Північній Ірландії¹⁶.

На відміну від двох попередніх Придністровський конфлікт, що почався у 1989 р., й досі залишається не врегульованим. Політика русифікації, відповідна кадрова політика влади, ігнорування національно-культурних особливостей регіону та активна російська міграція стали передумовами етнополітичного конфлікту за територію Придністров'я. Самопроголошена Придністровська Молдавська Республіка (ПМР) прагнула відділитися від Республіки Молдови, проте остання не визнавала сепарації та наполягала на поверненні Придністровського регіону під свій контроль. Третьою стороною в конфлікті варто визначити Російську Федерацію, адже саме вона, а не ПМР, стала підписантом угоди про припинення вогню 21 червня 1992 р. Датою початку війни в історіографії Молдови прийнято називати 1 березня 1992 р. Інцидентом, який можна вважати каталізатором конфлікту, є проголошення Придністровської Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки «Другим позачерговим з'їздом народних депутатів Придністров'я», що відбувся у Тирасполі 2 вересня 1990 р., адже саме воно викликало такі суспільно-політичні прецеденти, що згодом перетворилися на воєнні дії¹⁷.

¹² Roos, "How the Troubles Began in Northern Ireland."

¹³ Ibid.

¹⁴ Jeff Wallenfeldt, "The Troubles. Summary, Causes, & Facts," in *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history>.

¹⁵ Roger MacGinty, "American Influences on the Northern Ireland Peace Process," *Journal of Conflict Studies* 17 (2): (1997), <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/11750>.

¹⁶ Chris Bambery, "The Good Friday Agreement: A promise unfulfilled," *Counterfire*, April 8, 2023, <https://www.counterfire.org/article/the-good-friday-agreement-a-promise-unfulfilled/>

¹⁷ Олександр Садовнік, «Придністровський конфлікт 1989–1992 рр.: хронологічні межі та головні етапи», *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія* 31 (2020): 99–104, <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-31-99-104>.

Оголошенню надзвичайного стану в Придністров'ї та формуванню добровольчих загонів регіону передувала сутичка 2 листопада 1990 р. між поліцейськими та містянами Дубоссар та, як наслідок, вбивство шістьох осіб. Відмова від проведення Всесоюзного референдуму та блокування виборчих дільниць на правому березі Дністра в березні 1991 р.¹⁸ стали показовою демонстрацією сепаратистських настроїв Придністров'я.

Конфлікт почав перетворюватися на повномасштабну війну з березня 1992 р., а постійні сутички між національною гвардією та молдовськими поліцейськими призвели до нового етапу ескалації. Під час боїв, що, зокрема, активно йшли поблизу Тирасполя, біля села Кочієри та в районі м. Дубоссари, сторони здебільшого озброювалися з арсеналу 14-ї армії¹⁹.

У своїй заяві від 5 березня 1992 р. Мірча Снегур, президент Республіки Молдови, зазначив, що уряд Молдови не дозволить геноциду придністровського населення та захистить свій народ²⁰. 28 березня того ж року о 20:00 на території держави було офіційно оголошено надзвичайний стан²¹.

Червень 1992 р. відзначився особливо кривавими боями в протистоянні в м. Бендери збройних сил Молдови з підтримкою добровольчих загонів та поліції з одного боку та національної гвардії Придністровської республіки з іншого. Закінченням Придністровської війни в молдовській історіографії прийнято вважати підписання М. Снегуром та Б. Єльциним Угоди про принципи мирного врегулювання збройного конфлікту в Придністровському регіоні Республіки Молдова²². Однак закінчення війни не означало його врегулювання. Нині конфлікт заморожений, а 14-ту армію перетворили на так званий Миротворчий корпус²³.

Під час аналізу кейсів збройних конфліктів у Республіці Молдова (Придністров'я), Північній Ірландії та Хорватії автори виокремили критичні для вирішення конфлікту чинники:

– вирішення безпекових питань, тобто виведення військ (іноземних, миротворчих контингентів тощо), роззброєння бойовиків, повстанців, амністія комбатантів, ефективно та справедливо правосуддя;

– консенсус щодо мирного плану – як всередині країни, так і з боку зовнішніх партнерів.

Залученість міжнародної спільноти до процесу мирного врегулювання та політик подальшого управління відповідними територіями – ще одна спільна риса проаналізованих конфліктів. Миротворчі зусилля під час Війни за незалежність Хорватії здійснювали різні міжнародні організації, насамперед ООН. У 1992 р. ООН заснувала Охоронні сили ООН для нагляду за дотриманням перемир'я та наданням гуманітарної допомоги в районах, що постраждали від конфлікту. Дипломатичні ініціативи та спроби посередництва здійснювали окремі країни, сусідні держави та міжнародні організації з метою сприяння діалогу та переговорам між конфліктуючими сторонами²⁴.

У разі неможливості консенсусу має бути проект «тимчасового майбутнього» або замороження конфлікту для припинення бойових дій. Проте такий перебіг подій неодмінно призведе до нової ескалації. Хоч Придністровський конфлікт так і не вдалося врегулювати, для спроб його розв'язання мирним шляхом також характерною була активна участь міжнародної спільноти. Після 1992 р. були численні спроби мирного врегулювання конфлікту за посередництва різних держав. З 2005 р. відбувався посередницький переговорний процес, реалізований

¹⁸ Садовнік, «Придністровський конфлікт 1989–1992 рр.: хронологічні межі та головні етапи».

¹⁹ Ian Bremmer, and Ray Taras, *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997).

²⁰ Alexei Arbatov, Abram Chayes, Antonia Handler Chayes, and Lara Olson, eds., *Managing Conflict in the Former Soviet Union: Russian and American perspectives* (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1997).

²¹ Садовнік, «Придністровський конфлікт 1989–1992 рр.: хронологічні межі та головні етапи».

²² Arbatov, Chayes, Handler Chayes, and Olson, eds., *Managing Conflict in the Former Soviet Union*.

²³ Кароліна Волкова, Дмитро Васильєв, «Що таке невизнане Придністров'я та за рахунок чого воно існує: пояснюють експерти», *Суспільне. Новини*, 28 лютого 2023, <https://susplne.media/odesa/694702-so-take-nevznane-pridnistrova-ta-za-rahunok-cogo-vono-isnuje/>

²⁴ Julie Malá, “International Intervention in Croatia During the Yugoslav Wars,” *E-International Relations*, September 16, 2011, <https://www.e-ir.info/2011/09/16/international-intervention-in-croatia-during-the-yugoslav-wars/>

у форматі «5+2», в якому Молдова та Придністров'я зазначені як сторони конфлікту, Україна та Росія – гаранті, США та ЄС взяли участь як спостерігачі, а ОБСЄ – посередник²⁵. У 2018 р. Генеральна Асамблея ООН проголосувала за резолюцію, подану Молдовою, стосовно повного виведення іноземних військових формувань із Республіки Молдови, включно з територією Придністров'я²⁶. Крім того, збереження придністровської невирішеності слугує особливо суворим нагадуванням про постійні виклики, зокрема проксі-компоненту, на шляху до досягнення тривалого миру і стабільності в регіоні, враховуючи катастрофічні наслідки російсько-української війни. Збереження статус-кво в цьому контексті тільки увічнить перманентний цикл дестабілізації.

Висновки. Усі проаналізовані збройні конфлікти є прикладами прикордонних конфліктів зі схожим характером об'єкта, що полягає в прагненні одної зі сторін до відокремлення та політичної суб'єктності. Північна Ірландія прагнула до виходу зі Сполученого Королівства, Придністров'я намагалось відокремитися від Республіки Молдови, а Війна за незалежність Хорватії відзначилася спробами сепарації Республіки Сербська Країна (РСК). І хоч усі три сценарії мали різний розвиток подій після завершення гарячої фази, об'єктом суперечностей завжди був статус того чи того державного утворення в межах національних кордонів.

Крім того, слід вказати на характерне для протистоянь підґрунтя та передумови – політику державного керівництва, що не враховувала етнонаціональних особливостей регіонів, поступове зростання напруги між різними суспільними групами, що зрештою призвело до крихкого суспільно-політичного становища, в якому кожен наступний інцидент ставав каталізатором перетворення конфліктної ситуації на конфлікт і дестабілізації безпекової ситуації усього регіону.

Автори запропонували та апробували модель аналізу збройних конфліктів, що складається з таких блоків: загальна характеристика та історична довідка конфлікту (хронологія, географія, об'єкт, суб'єкти конфлікту, найбільші воєнні злочини та злочини проти людяності, тип конфлікту, масштаб тощо); перебіг та особливості конфлікту (контекст, причини, цілі та позиції учасників конфлікту, інцидент (юридична дія або бездіяльність, що знаменувала початок конфлікту), івент-аналіз та етапи ескалації, сучасний стан (оцінювання ступеня розв'язання конфлікту); особливості врегулювання конфлікту (миротворчі зусилля, мирний план (угода, гарантії), учасники врегулювання конфлікту); політика управління постконфліктними територіями (у сфері безпеки та правосуддя, економіки, відновлення системи управління, соціокультурні практики).

²⁵ Центр безпекових досліджень «СЕНСС», *Збройний конфлікт в Придністровському регіоні Республіки Молдова, спроби його врегулювання та наслідки, уроки для України*, 5 січня 2021, <https://censs.org/%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82-%D0%B2-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/>

²⁶ *Resolutions and Decisions adopted by the General Assembly during its 72nd session*, <https://digitallibrary.un.org/record/3792089?v=pdf>.

Список використаної літератури

- Волкова, Кароліна, Дмитро Васильєв. «Що таке невизнане Придністров'я та за рахунок чого воно існує: пояснюють експерти». *Суспільне. Новини*, 28 лютого 2023. <https://susplne.media/odesa/694702-so-take-neviznane-pridnistrova-ta-za-rahunok-cogo-vono-isnuie/>
- Денисов, В. М. «Війна. Збройний конфлікт міжнародного характеру». У *Великий енциклопедичний юридичний словник*, ред. Ю. С. Шемчушенко, 293–94. Київ: Юридична думка, 2007.
- Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни*. 12 серпня 1949. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
- Зайченко, Ірина. «Міждисциплінарність у дослідженні сучасних збройних конфліктів». *Філософія та політологія в контексті сучасної культури* 16, Спецвипуск (2024): 34–42. <https://doi.org/10.15421/352405>.
- Луцишин, Галина. «Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації». *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку* 26 (2014): 128–33. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/810/lucyshyn.pdf>.
- Садовнік, Олександр. «Придністровський конфлікт 1989–1992 рр.: хронологічні межі та головні етапи». *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія* 31 (2020): 99–104. <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-31-99-104>.
- Центр безпекових досліджень «СЕНСС». *Збройний конфлікт в Придністровському регіоні Республіки Молдова, спроби його врегулювання та наслідки, уроки для України*. 5 січня 2021. <https://censs.org/%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82-%D0%B2-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/>
- Arbatov, Alexei, Abram Chayes, Antonia Handler Chayes, and Lara Olson, eds. *Managing Conflict in the Former Soviet Union: Russian and American perspectives*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1997.
- Archer, Candace. “Civil War in Croatia, 1991-1992, and 1995.” In *Civil Wars of the World: Major Conflicts since World War II*, edited by Karl DeRouen Jr. and Uk Heo. Vol. 1. ABC-CLIO, 2007. <https://omnilogos.com/civil-war-croatia-1991-1992-and-1995/>
- Bambery, Chris. “The Good Friday Agreement: A promise unfulfilled.” *Counterfire*, April 8, 2023. <https://www.counterfire.org/article/the-good-friday-agreement-a-promise-unfulfilled/>
- Bremmer, Ian, and Ray Taras. *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Fukuyama, Francis. *The End of History and the Last Man*. Penguin, 2020.
- Galtung, Johan. *Theories of conflict*. Columbia University, 1958.
- MacGinty, Roger. “American Influences on the Northern Ireland Peace Process.” *Journal of Conflict Studies* 17 (2): (1997). <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/11750>.
- Malá, Julie. “International Intervention in Croatia During the Yugoslav Wars.” *E-International Relations*, September 16, 2011. <https://www.e-ir.info/2011/09/16/international-intervention-in-croatia-during-the-yugoslav-wars/>
- Operation Storm: The Battle for Croatia, 1995. ADST. <https://adst.org/2016/08/operation-storm-the-battle-croatia-1995/>
- Resolutions and Decisions adopted by the General Assembly during its 72nd session*. <https://digitallibrary.un.org/record/3792089?v=pdf>.
- Roos, Dave. “How the Troubles Began in Northern Ireland.” *History*, August 2, 2023. <https://www.history.com/news/the-troubles-northern-ireland>.
- United Nations. *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*. <https://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts>.
- Wallenfeldt, Jeff. “The Troubles. Summary, Causes, & Facts.” In *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history>
- World Economic Forum. *The Global Risks Report 2024*. 19th Edition. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf?_gl=1*1sqnc08*_up*MQ..&gclid=Cj0KCQjw0MexBhD3ARIsAEI3WHKJ7TH1_kB1Uw-19m4Yhvs0eeWCoWoFfXW48UCAW8JIAoAEF1iMHFYaArm_EALw_wcB.

Bibliography

- Arbatov, Alexei, Abram Chayes, Antonia Handler Chayes, and Lara Olson, eds. *Managing Conflict in the Former Soviet Union: Russian and American perspectives*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1997.
- Archer, Candace. "Civil War in Croatia, 1991-1992, and 1995." In *Civil Wars of the World: Major Conflicts since World War II*, edited by Karl DeRouen Jr. and Uk Heo. Vol. 1. ABC-CLIO, 2007. <https://omnilogos.com/civil-war-croatia-1991-1992-and-1995/>
- Bambery, Chris. "The Good Friday Agreement: A promise unfulfilled." *Counterfire*, April 8, 2023. <https://www.counterfire.org/article/the-good-friday-agreement-a-promise-unfulfilled/>
- Bremmer, Ian, and Ray Taras. *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Center for Security Studies "CENSS". "Zbroinyi konflikt v Prydnistrovskomu rehioni Respubliky Moldova, sprobu yoho vrehuliuvannia ta naslidky, uroky dlia Ukrainy." January 5, 2021. <https://censs.org/%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82-%D0%B2-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE/> [in Ukrainian].
- Denysov, V. M. "Viina. Zbroinyi konflikt mizhnarodnoho kharakteru." In *Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk*, edited by Yu. S. Shemchushenko, 293–94. Kyiv: Yurydychna dumka, 2007 [in Ukrainian].
- Fukuyama, Francis. *The End of History and the Last Man*. Penguin, 2020.
- Galtung, Johan. *Theories of conflict*. Columbia University, 1958.
- Geneva Convention for the protection of war victims of 12 August 1949*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [in Ukrainian].
- Lutsyshyn, Halyna. "Special Features of Contemporary Armed Conflicts in the Context of Globalization." *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku* 26 (2014): 128–33. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/810/lucyshyn.pdf> [in Ukrainian].
- MacGinty, Roger. "American Influences on the Northern Ireland Peace Process." *Journal of Conflict Studies* 17 (2): (1997). <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/11750>.
- Malá, Julie. "International Intervention in Croatia During the Yugoslav Wars." *E-International Relations*, September 16, 2011. <https://www.e-ir.info/2011/09/16/international-intervention-in-croatia-during-the-yugoslav-wars/>
- Operation Storm: The Battle for Croatia, 1995. ADST. <https://adst.org/2016/08/operation-storm-the-battle-croatia-1995/>
- Resolutions and Decisions adopted by the General Assembly during its 72nd session*. <https://digitallibrary.un.org/record/3792089?v=pdf>.
- Roos, Dave. "How the Troubles Began in Northern Ireland." *History*, August 2, 2023. <https://www.history.com/news/the-troubles-northern-ireland>.
- Sadovnik, Oleksandr. "Transnistrian conflict of 1989–1992: chronological boundaries and main stages." *Scientific Papers of the Vinnytsia Mykhailo Kotsyiubynskiy State Pedagogical University Series History* 31 (2020): 99–104. <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-31-99-104> [in Ukrainian].
- United Nations. *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*. <https://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts>.
- Volkova, Karolina, and Dmytro Vasyliiev. "Shcho take nevyznane Prydnistrovia ta za rakhunok choho vono isnuie: poiasnuiut eksperty." *Suspilne. Novyny*, February 28, 2023. <https://suspilne.media/odesa/694702-so-take-neviznane-pridnistrova-ta-za-rahunok-cogo-vono-isnuie/> [in Ukrainian].
- Wallenfeldt, Jeff. "The Troubles. Summary, Causes, & Facts." In *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history>
- World Economic Forum. *The Global Risks Report 2024*. 19th Edition. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf?_gl=1*1sqnc08*_up*MQ..&gclid=Cj0KCQjw0MexBhD3ARIsAEI3W HKJ7TH1_kB1Uw-19m4Yhvs0eeWCoWoFfXW48UCAW8JIAoAEF1iMHFYaArm_EALw_weB.
- Zaichenko, Iryna. "Interdisciplinary in the Research of Modern Armed Conflicts." *Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture* 16 (2024): 34–42. <https://doi.org/10.15421/352405> [in Ukrainian].

Mariia Movchan

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Iryna Zaichenko

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Mykola Bondarenko

National University of Kyiv-Mohyla Academy

Roman Kovalchuk

National University of Kyiv-Mohyla Academy

THE MODEL OF ANALYSIS OF MODERN ARMED CONFLICTS AND POLITICAL PRACTICES OF CONFLICT MANAGEMENT

Abstract

The paper proposes a model of analysis of modern armed conflicts in the world, based on the studied political practices of conflict management in Croatia, Northern Ireland, and the Republic of Moldova. The authors highlight the critical conditions for resolving armed conflicts, including addressing security issues, consensus on a peace plan, involvement of minority groups in negotiations, establishing inclusive political institutions, promoting sustainable economic development, and strengthening the role of international organizations in mediating and monitoring peace agreements. The model endeavors to integrate political, economic, and social aspects to provide a comprehensive understanding of the factors influencing armed conflict management and settlement.

Comparing the conflicts in Croatia, Northern Ireland, and the Republic of Moldova, the authors considered the unique historical features of each case and identified their common object. The study of the conflicts allowed for the identification of the main stages of analysis. These stages include forming a historical background of the conflict, explaining its features, conducting an event analysis, studying the main stages of escalation and the current state of the conflict, identifying the main features of its settlement, as well as the characteristics of the post-conflict territories management policy.

The study examines how local and international dynamics interact in maintaining or ameliorating conflicts, offering a comparative analysis of different approaches and their effectiveness in various contexts. In this way, the model considers the unique characteristics of armed conflicts in border areas and their governance practices, combining security, economic, social, and political factors essential for understanding the emergence of conflicts, their consequences, and possible solutions.

This model has the potential to improve the study and development of conflict resolution policies, as well as to create strategies for conflict prevention and post-conflict reconstruction.

Keywords: armed conflict, border territories, conflict management, Ukraine, Transnistria, Croatia, Northern Ireland.

Матеріал надійшов 15 травня 2024 р.

Мовчан Марія Олегівна – студентка магістратури за спеціальністю «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Movchan Mariia – Master’s student majoring in “International Relations, Social Communications, and Regional Studies”, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0009-0005-2451-1360

E-mail: mariia.movchan@ukma.edu.ua

Зайченко Ірина Анатоліївна – кандидатка історичних наук, доцентка кафедри міждисциплінарної освіти Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Zaichenko Iryna – PhD in History, Associate Professor, Department of Interdisciplinary Education, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0000-0002-7916-0490

E-mail: i.zaichenko@ukma.edu.ua

Бондаренко Микола Миколайович – студент магістратури за спеціальністю «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Bondarenko Mykola – Master’s student majoring in “International Relations, Social Communications, and Regional Studies”, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0009-0009-3968-3420

E-mail: mm.bondarenko@ukma.edu.ua

Ковальчук Роман Романович – студент магістратури за спеціальністю «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Kovalchuk Roman – Master’s student majoring in “International Relations, Social Communications, and Regional Studies”, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0009-0008-0473-6791

E-mail: r.kovalchuk@ukma.edu.ua

.....
Цитування (Чикаго: виноска і бібліографія):

Мовчан, Марія, Ірина Зайченко, Микола Бондаренко, Роман Ковальчук. «Модель аналізу сучасних збройних конфліктів і політичні практики управління конфліктами». *Empirio* 1, № 2 (2024): 65–75. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.2.65-75>

Citation (Chicago: Notes and Bibliography):

Movchan, Mariia, Iryna Zaichenko, Mykola Bondarenko, and Roman Kovalchuk. “The Model of Analysis of Modern Armed Conflicts and Political Practices of Conflict Management.” *Empirio* 1, no. 2 (2024): 65–75. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.2.65-75> [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)